

■ ■ ■ De to siste ukene i mars går 1,8 milliarder dollar tapt fra den amerikanske økonomien. Det synes de fleste er helt greit.

Marsgalskap

KULTUR
TORIL MOI

I siste halvdel av mars faller produktiviteten i USA. Konsulentfirmaet Chal-lenger, Gray & Christmas ga nettopp ut en rapport som viser at 1,8 milliarder dollar vil gå tapt i de to siste ukene i mars i år. Dette overrasker ingen, for alle vet at på denne tiden av året angripes amerikanerne av marsgalskap, «March Madness».

Hovedsymptomet på mars-galskap er en intens opptatthet av «tippeskjemaet» («the bracket»). Skjemaet det gjelder er kampoppsettet for den årlige basketballcupen for universi-tetslag, som begynte forrige torsdag. Oppsettet avdukes formelt på fjernsyn midt i beste sendetid søndagen før cupen begynner. 65 lag blir rangert, slik at de to lavest rangerte må spille kvalifiseringskamp om den 64.-plassen. Kampoppsettet deler cupen inn i fire grupper. Hver gruppe har 16 rangerte lag.

Det første store målet er å komme til semifinalene, «The Final Four». Et lag som klarer det, får et eget banner som henges opp i hjemmearenaen.

Semifinalene spilles alltid på en lørdag og har enorme seertall.

Når oppsettet er klart, gjelder det å tippe vinneren av hver eneste kamp. I år har 3,5 milli-oner sendt inn skjema til fjern-synsselskapet ESPNs tippe-konkurranse. President Obama har lagt sitt skjema ut på nettet, og mediene følger opp med daglige kommentarer om hvor dårlig skjemaet hans gjør det i år.

«Marsmanien» engasjerer langt flere amerikanere enn debatten om helsereformen. Den får folk til å fylke seg om fjernsynet og diskutere basket-ball i timevis midt i den beste arbeidstiden. Noen bedrifter har nedlagt formelt forbud mot sløsing med arbeidstiden i mars. Andre forsøker å forbigå marsgalskapen i taushet. Men det store flertallet har gitt opp fåfengt motstand og organiserer bedriftstipping selv. Det skaper i hvert fall det beste arbeids-miljøet.

Siden vi har 63 muligheter til å tippe feil, kaster aviser, nett-sider og fjernsyn seg ut i «skjemavitenskap» («bracket-ology») på høyt nivå. Forrige uke hadde Wall Street Journal en usedvanlig interessant serie artikler der avisen brukte statis-tiske analyser til å forutsi muligheten for uventede nederlag.

Ingen annen sportskonkur-ranse har så stor effekt på hverdagslivet i USA. Sluttspil-lene i profesjonell baseball, basketball og amerikansk fotball skaper ikke den samme feberer i så brede lag. En viktig grunn til den store interessen er at dette er den eneste store

cupen i USA og den eneste der lag fra hele landet spiller mot hverandre.

Selv om fleste lagene kvalifi-serer seg gjennom et ganske komplisert system for nasjonal rangering, er vinneren av hver av de elleve regionale ligaenes egen cupfinale automatisk kvalifisert. Siden amerikanerne ofte er fanatiske tilhengere av laget til universitetet de selv studerte ved, gir den store geografiske spredningen utrolig mange fans en sjanse til å heie på sitt eget lag.

Selve grunnvollen for «mars-maniens» intensitet er likevel uventede nederlag kombinert med spenning til siste sekund. Basketball ender aldri uavgjort – det spilles ekstraomganger til et resultat foreligger. Mange kamper avgjøres ved et mål i det siste sekund. Kombinert med et kampoppsett som gjør at ukjente lag har en sjanse til å vinne over basketballdynastier som Duke, North Carolina, Kentucky og Kansas, blir spen-ningen enorm.

I år var de første to rundene spesielt interessante. Den store favoritten, Kansas, rangert som nummer én i hele USA, ble slått ut i annen runde av et full-stendig ukjent lag fra Northern Iowa. (Den seieren under-minerte Obamas tippeskjema fullstendig, for han hadde, i likhet med de fleste andre, gått ut fra at Kansas ville bli mester i år.)

Mediene elsker slike utfall, for de styrker den amerikanske ideologien om at alle kan ha suksess bare de får slippe til. Ukjente spillere bæres plutselig med lange profiler i The

New York Times. Ordforrådet blir direkte eventyrlig: her snakkes det begeistret om «Askepottlag» som såvidt fikk en invitasjon til den «store dansen,» om «kjempedreper» og om David og Goliat.

En så populær idrettskonkurranse er big business. CBS har betalt seks milliarder dollar for fjernsynsrettighetene, og vil veldig gjerne ha cupen utvidet til 96 lag. Pengene går ikke til spillerne, som formelt alltid kalles «student-athletes», studentidrettsmenn, men til universitetene. Jeg bruker ordet mann med vilje. Kvinnene spiller også cup nå i mars, men interessen for deres kamper er moderat.

Fordi det er så mange penger med i spillet, griper mange universiteter til ulovlige metoder for å sikre gode resultater. Mange trenere rekrutterer spillere som ikke har gode nok karakterer til faktisk å være studenter. For noen år siden ble det kjent at et universitet hadde laget et eget kurs for basketballspillere, der eksamen besto av spørsmål som «Hvor mange poeng får du for et trepoengsmål?», og «Hva heter treneren din?»

Pengene og prestisjen gjør at trenernes karrierer også står på spill. For lag med ambisjoner er hele sesongen en lang «marsj mot mars», og trenere som ikke har klart å kvalifisere seg på flere år, får sparken.

Jeg er ingen nøytral tilskuer, for jeg jobber ved Duke, og vårt lag er i år rangert som nummer ett i sin gruppe, og nummer tre i USA. Jeg merker meg at Obamas skjema dessverre viser manglende tiltro til Duke, selv om hans assistent, Reggie Love, spilte basketball for Duke for noen få år siden. Men uansett hva Obama mener, er Duke nå klar for «The Sweet Sixteen», det vil si åttendedelsfinalen. Sannheten er at min produktivitet også synker i mars.

Go Duke!

Toril Moi er professor i litteratur ved Duke University.

I SVEVET. Jimmer Fredette fra Brigham Young Cougars prøver seg på et skudd under kampen mot Kansas State Wildcats sist lørdag. Foto: Getty Images/AFP/Scanpix

KULTUR OG MEDIER

DN lørdag

TORIL MOI

Professor i litteratur ved Duke University i Durham, USA

SUNE NORDGREN

Kurator og prosjektleder

JOSTEIN GRIPSRUD

Professor i medievitenskap ved Universitetet i Bergen

ØYVØR DALAN VIK

Filmanmelder i Dagens Næringsliv

ERLING DOKK HOLM

Arbeider ved Markeds- høyskolen og Arkitektur- og designhøyskolen i Oslo